

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Kataisto, Ruut

Title: Rakennustietoutta monenlaiselle lukijalle

Year: 2013

Version:

Please cite the original version:

Kataisto, R. (2013). Rakennustietoutta monenlaiselle lukijalle. *Virittäjä*, 117(3), 442-445. <http://ojs.tsv.fi/index.php/virittaja/article/view/8196>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

leveitä, mikä on antanut koko kirjalle erikoisen ja varsin hankalasti käsiteltävän muodon: leveyttä on peräti 28 cm, vaikka korkeutta on vain 21 cm.

Viimeistään tässä vaiheessa herää kysymys, miksi *Pariisista Papukaijan-nokkaan* on ylipäänsä painettu. Juuri taulukkomuotoisessa työssä korostuvat painetun kirjan heikot puolet sähköiseen julkaisemiseen verrattuna: tyhjät sarakkeet vievät paperilla saman tilan kuin täydetkin. Nyt tilan puute on pakottanut toimituksen valintatilanteisiin, joissa on pitänyt tinkiä joko muodosta, sisällöstä tai pahimmassa tapauksessa kummastakin.

Sähköisistä esikuvista ei ole pulaa. Esimerkiksi Wikipediassa on Euroopan tärkeimpien kaupunkien erikielisistä nimistä taulukko¹, joka sisältää runsaasti täsmällistä informaatiota helposti haettavassa muodossa: muun muassa Helsingille on mainittu 30 erilaista nimiasua. Taulukon ohella hyvä ja jo vakiintunut hakuteosten julkaisumuoto on tietokanta. Kumpaankin muotoon on mahdollista tehdä korjauksia

1. http://eo.wikipedia.org/wiki/Listo_de_nomoj_de_europaj_urboj_en_diversaj_lingvoj.

jälkeenpäin, kun taas kirjaan painovirheet (*Libieš krasts* po. *Libiešu krasts*, *Jurq Polska* po. *Jura Polska* ym.) jäävät pysyvästi. Sähköinen julkaisu myös mahdollistaisi paikannimien linkittämisen kartalle, jolloin paikan sijainnin määrittelemiseen ei tarvitsisi erillistä saraketta.

Uuden paikannimioppaan paras innovaatio onkin kannen kartta. Ehkäpä seuraava painettu ulkomaisten paikannimien opas voisi olla samalla värikoodilla, vaikkakin endonyymit eksonyymien rinnalla, laadittu kokonainen karttakirja? Maailman ja Euroopan karttojen lisäksi mukana voisivat olla erilliset kartat ainakin luovutetusta Karjalasta, Inkeristä, Itä-Karjalasta, Länsipohjasta ja Ruijasta, siis alueista, joissa pienilläkin paikkakunnilla on omat suomenkieliset nimiasunsa – ellei niitten muistamista ja käyttöä sitten pidetä esteenä kommunikaation tehokkuudelle.

SANTERI JUNTTILA
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Rakennustietoutta monenlaisille lukijoille

Erkki Jokiniemi & Nikolas Davies: *Kuvitettu rakennussanakirja suomi–englanti–suomi*. Helsinki: Rakennustieto 2012. 1004 s.

ISBN 978-951-682-890-2.

Erkki Jokiniemi ja Nikolas Davies ovat tehneet suurtyön kootessaan *Kuvitetun rakennussanakirjan*. Yli tuhatsivuinen teos sisältää suomesta englantiin ja englannista suomeen käännettyjä rakennusalan sanoja ja termejä, ja erityi-

sesti on mainittava 260-sivuinen kaksikielinen kuvaosio. Lisämausteena on vielä kuusi taulukkoa, muiden muassa SI-perussuureet ja -yksiköt, jotka tosin on jo käännetty ja selitetty sanastopuolella mutta löytyvät taulukosta helpommin.

Johdannon mukaan sanakirjan aineiston keruu alkoi jo vuonna 1992 ja loppui 2005. Matkan varrella projektissa on ollut mukana useampikin henkilö. Lähtökoh-tana tälle vuosien puurtamiselle todetaan olleen monipuolisen rakennussanakirjan

puuttuminen. Tekniikan ja kaupan sanakirjoja on ollut useammalla kielellä saatavana jo pidemmän aikaa, esimerkiksi Yrjö Talvitien *Englantilais-suomalainen tekniikan ja kaupan sanakirja* (1952) tai Olavi Rydmanin *Ranskalais-suomalainen tekniikan ja kaupan sanakirja* (1967), mutta rakennusosalta kattava sanakirja on puuttunut. Tosin vuonna 1979 ilmestyi Irma Lehtipuun kokoama *Englantilais-suomalainen asunto- ja rakennusalan sanasto*, joka tämänkin kirjan lähdeluettelossa mainitaan, ja sitä ennen vuonna 1975 oli John Methuen tehnyt sekä *Suomalais-englantilaisen arkkitehtuuri- ja rakennussanaston* että *Englantilais-suomalaisen arkkitehtuuri- ja rakennussanaston*.

Eri aihepiirejä

Kirjan nimi on ehkä hieman liian suppea, sillä kuten esipuheen ympyrädiagrammi osoittaa, sanakirjassa on hakusanoja kolmestatoista eri aihepiiristä. Mukana ovat luonnontiede, puurakentaminen, kivirakentaminen, muut materiaalit, työmaatekniikka, rakenne- ja geotekniikka, rakennusosat, rakennustyyppit, arkkitehtuuri, kaavoitus ja liikenne, LVIS ja tekniset järjestelmät sekä rakennushanke. Kolmantenatoista aihepiirinä on ryhmä ”sekalaiset”, jossa on muun muassa taiteeseen liittyviä hakusanoja. Kirjassa on vahva historiapainotus. Kuvaosion kuvissa arviolta noin puolet aiheista on historiaan liittyviä: esimerkiksi erilaiset pylvästyypit esitetään piirroskuvin ja roomalaisten asuintalojen eri osat pohjapiirustusten ja poikkileikkauskuvan avulla.

Hakusanat on järjestetty aakkosellisesti. Toinen vaihtoehto olisi ollut ryhmitellä sanat aihepiireittäin, mutta silloinkin on yleensä kirjan lopussa vielä aakkosellinen hakemisto. Tällaista systemaattista jaottelua suositetaan usein sanastoissa, jotka eivät ole kulttuurisidonnaisia, kuten esimerkiksi eläintieteellisissä sanakirjoissa (Bowker 2003: 158). Hakusanan

jälkeen on mahdollinen synonyymi, käsitteen selitys ja käännös tai käännösvastine. Jos hakusanaan liittyy kuva tai taulukko, se on merkitty numeroviitteellä.

Lukuohjeet kirjan alussa ovat se kohta, jonka käyttäjät hyvin usein sivuuttavat, ja tekijät vetoavat usein tähän seikkaan tehdessään ohjeista mahdollisimman lyhyet (Varantola 2003: 230). Tässä teoksessa on pitkähäkö esipuhe, jossa on kerrottu, mistä osista hakusana-artikkeli koostuu. Sanakirja on tietosanakirjamainen, eikä äänntämisohjeita tai esimerkkilauseita ole annettu, joten käyttäjien oletetaan tietävän, miten sanat äännetään. Bowkerin (2003: 159) mukaan yleissääntönä on, että mitä erikoistuneempi sanakirja, sitä vähemmän kieliopillisia tai muita vastaavia ohjeita lukijalle annetaan. Yleensä sanakirjojen alussa on lyhenneluettelo, mutta tällä kertaa sille ei liene ollut tarvetta, koska lyhenneistä on käytetty vain tavanomaisimpia: *vrt.* tai *jne.* Sanakirjan tekemiseen on kulunut aikaa lähes kaksikymmentä vuotta, ja sinä aikana kieli on ehtinyt muuttua. Muutoksen huomaa varsinkin tietotekniikan sanastosta, jonka elinkaari on varsin lyhyt, esimerkkinä mainittakoon vaikkapa *korppu* ja *lerppu*. Tietotekniset termit olisi voitu jättää tästä sanakirjasta pois, koska niitä voi etsiä tekniikan ja talouden sanakirjoista. Samalla kokonaisuus olisi hyötynyt tiivistämisestä. Perusteluna tietoteknisen sanaston säilyttämiselle voidaan kuitenkin pitää historiallisen perspektiivin yhtenäistä säilyttämistä.

Hakusanojen muoto ja valinta

Joidenkin sanojen kohdalla on annettu sekä yksikkö että monikko, esimerkkinä italiankielinen *trullo* (mon. *trulli*), tuo Apulian maakunnan perinteinen asuinrakennus. Ehkä saman ratkaisun olisi voinut tehdä myös suomenkielisten sanojen kanssa, esimerkiksi hakusanojen *porras* : *portaat* tapauksessa. Nyt *portaat* on oma hakusanansa, jossa on vain viitattu koh-

taan *porras* ja lisätty sama käännös perään. Nämä ovat pieniä yksityiskohtia suuressa kokonaisuudessa, mutta mielestäni yksikön nominatiivi riittäisi hakusanaksi, kuten *trullo*-sanalla on tehty. Toisaalta täytyy miettiä kohdeyleisöä. Lukeeko suomenkielisiä sanastoja henkilö, jolle suomen kielen astevaihtelu ei ole tuttua? Samoin esimerkiksi latinankieliset sanat on ilmoitettu samalla yksikkö–monikko-periaatteella (*taberna* : *tabernae* 'myymälä, työpaja'), kun taas englanninkielisissä hakusanoissa on usein myös monikkomuoto omana hakusananaan. Hakusanojen johdonmukaisuus palvelisi lukijaa paremmin.

Lisäksi puhekieli on oma alueensa. Otetaan tähän esimerkkinä laudemateriaalina käytetty *abassi/abachi* (kielitoimiston suositus on *abatsi*). Hyvin usein tuoteluetteloissa tai mainoksissa se on *apassi*, jolloin intiaanit ja lauteet voivat mennä sekaisin, vaikka kirjoitusasu onkin ääntämyksen mukainen.

Mukana on myös slangisanoja. Kirja ei siis ole kuivan tieteellinen teos, ja tämän huomaa myös laajasta lähdeluettelosta. Aivan kuten sanastossa on sekoitus kielen eri rekistereitä, on myös lähdeluettelossa niin tutkijoiden perusteoksia kuin perusrakentajan oppaitakin.

Muiden kommentteja

Esittelin teosta kahdelle rakennusalalla pitkään toimineelle henkilölle. Ensimmäinen huomio koski sanaston rakennetta: talon rakentamiseen liittyvää perussanastoa etsittäessä aakkosellinen jaottelu tuntui hankalalta. Toisaalta erillinen, aihepiireittäin koottu kuvaosio helpotti kokonaiskuvan hahmottamista.

Joka alalla on oma jargoninsa, niin timpureilla kuin rappareillakin. Apulukijani tunnustivatkin niistä monia ja joi-takin jäivät vielä kaipaamaan (mm. *tors-laaki* eli *tuurna* tai *avesta*, kun puhutaan ruostumattomasta teräksestä). Murre-

sanojakin on nähtävästi joukossa, sillä esimerkiksi *jassikka* on määritelty *jänikseksi* eli tiilipukiksi, mutta apulukijalleni *jassikka* merkitsee nosturilla liikuteltavaa betonisäiliötä, jolla siirretään betonia valukohteeseen. Aiemmin *jassikka* (Hämeessä *kontti*) oli yksiaisainen laastinkuljetusastia, jota kannettiin olkapäällä. *Jänis* taas tarkoittaa selässä kannettavaa tiilien kantamistelinettä, jonka lastaus- ja laskemisalustana oli tiilipukki. Kuvaosio auttoi myös murre- tai slangisanojen kanssa silloin, kun pelkkä sanan selitys ei avannut sanan merkitystä.

Kohdeyleisö

Monesti vierasta kieltä työkseen käyttävät hakevat ensin sanan kaksikielisestä sanakirjasta ja tarkistavat sitten yksikielisestä, että se vastaa heidän haluamaansa tarkoitusta (Varantola 2003: 231). Erikoisanakirjojen käyttäjä voi olla asiantuntija, puoliasiantuntija (esim. opiskelija) tai ei-asiantuntija (esim. kääntäjä, joka ei ole erikoistunut kyseiseen alaan), ja sanakirjan kohdeyleisö tietenkin vaikuttaa siihen, kuinka laajasti hakusanoja määritellään (Bowker 2003: 157). Rakennussanakirja on toki kaksikielinen, mutta hakusanoja on selitetty suomeksi tarkemmin (ja englanniksi englanti–suomi-osiossa), kuten yksikielisissä sanakirjoissa on tapana. Termit eivät aina vastaa toisiaan eri kulttuureissa, kuten tekijätkin esipuheessaan sanovat, joten hakusanan kuvailu on tarpeen. Lisäksi englanninkielisten termien merkitykset ja käyttötavat voivat poiketa toisistaan eri puolilla maailmaa.

Kuvitettua rakennussanakirjaa voi luonnehtia rakennusalan laaja-alaiseksi erikoissanakirjaksi, koska se sisältää terministöä esihistoriasta tähän päivään asti monelta eri osa-alueelta. Historiantutkija toki löytää oman alansa erikoisteoksista tarkempia tietoja rakennuksista ja tyyleistä, mutta erityisesti kuvaosio on myös historioitsijan yleisopas. Varanto-

lan (2003: 236) mukaan usein kuvat jäävät pois sanakirjoista säästösyistä, vaikka ne helpottavatkin oikean vastineen löytämistä. Onneksi kustantaja ei ole tässä säästännyt. *Kuvitettua rakennussanakirjaa* voivat käyttää arkkitehtuurin historiasta tai suomen kielen ammattisanastosta kiinnostuneet, mutta erityisesti sellaiset lukijat, jotka eivät löydä yleisanakirjasta tarpeeksi tarkkaa käännoästä vaikkapa erilaisille liitoskappaleille. Myyntiosastolle selkeän kohdeyleisön tavoittaminen voi-kin sitten olla vaikeampi pala.

RUUT KATAISTO
etunimi.sukunimi@luukku.com

Lähteet

- BOWKER, LYNNE 2003: Specialized lexicography and dictionaries. – Piet van Sterkenburg (toim.), *A practical guide to lexicography* s. 154–166. Terminology and lexicography research and practice volume 6. Amsterdam: John Benjamins.
- LEHTIPUU, IRMA 1979: *Englantilais-suomalainen asunto- ja rakennusalansanasto*. Helsinki: Otava.
- METHUEN, JOHN 1975: *Englantilais-suomalainen arkkitehtuuri- ja rakennussanasto*. Helsinki: Suomen Arkkitehtiliitto.
- 1975: *Suomalais-englantilainen arkkitehtuuri- ja rakennussanasto*. Helsinki: Suomen Arkkitehtiliitto.
- RYDMAN, OLAVI 1967: *Ranskalais-suomalainen tekniikan ja kaupan sanakirja*. Helsinki: Suomen Teknillinen Seura.
- TALVITIE, YRJÖ 1952: *Englantilais-suomalainen tekniikan ja kaupan sanakirja*. Helsinki: Kemian Keskusliitto.
- VARANTOLA, KRISTA 2003: Linguistic corpora (databases) and the compilation of dictionaries. – Piet van Sterkenburg (toim.), *A practical guide to lexicography* s. 228–239. Terminology and lexicography research and practice volume 6. Amsterdam: John Benjamins.

Etu jäsentilaajille!

Jäsentilaajat pääsevät lukemaan tuoreimmat Virittäjät verkossa. Muille verkkosisältö avautuu vasta vuoden kuluttua julkaisemisesta. Pääsy uusimpiin numeroihin edellyttää jäsentilaajilta rekisteröitymistä Virittäjän käyttämään OJS-julkaisujärjestelmään. Tarkemmat ohjeet rekisteröitymisestä ovat Virittäjän verkkosivuilla osoitteessa <http://ojs.tsv.fi> > Virittäjä.